

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Jak sportovní sázení ovlivňuje život

Lukáš Pavel

Bakalářská práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lukáš Pavel**
Osobní číslo: **H13448**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Jak sportovní sázení ovlivňuje život**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce bude zjistit, jak sázení na sportovní události ovlivňuje život sázkaře a jak ovlivňuje jeho nejbližší okolí. Bude se zabývat především závislostí. Jak závislost vznikla a jaké má následné dopady. Pracovně byla výzkumná otázka stanovena takto: Jakým způsobem se projevuje závislost na sázení v každodenním životě sázkaře? Pro zodpovězení této otázky bude použito kvalitativních metod: zúčastněné pozorování, strukturované a polostrukturované rozhovory. Úkolem studenta bude vhodné ukotvení práce v antropologii.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

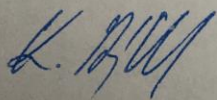
Seznam odborné literatury:

- GOFFMAN, Erving. Stigma: Poznámky k problému zvládnání narušené identity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008.
- KOUHOUT, Petr. Jsem hazardní hráč aneb Zpověď gamblera. Praha: Grada, 2000.
- MARHOUNOVÁ, Jana. Alkoholici, feťáci a gambleři. Praha: Empatie, 1995.
- MURPHY, Robert Francis, Umlčené tělo. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.
- MURPHY, Robert F. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004.
- NEŠPOR, Karel. Jak překonat hazard: prevence, krátká intervence a léčba. Praha: Portál, 2011.
- NEŠPOR, Karel. Hazardní hra jako nemoc. Ostrava: Nakladatelství Aleny Krtilové, 1994.
- POKORNÝ, Vratislav. Patologické závislosti. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2002.

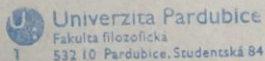
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lada Viková**
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2015**

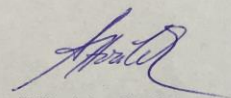
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 11. 2016

Lukáš Pavel

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Ladě Vikové za cenné rady, připomínky, trpělivost a za čas, který mé práci věnovala. Také bych chtěl poděkovat všem svým informantům za jejich čas, důvěru a poskytnuté informace.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na hazardní hru, a to konkrétně na sázení sportovních událostí neboli kurzové sázení. Zabývá se především závislostí na hazardní hře (jak závislost vzniká, jaké může mít dopady, jakým způsobem se léčí a jak se jí dá předcházet) a jak tato závislost ovlivňuje život sázkaře. V práci je kladen důraz na internetové sázení, které se v poslední době velmi rozmohlo. Práce se nezaměřuje pouze na závislé sázkaře, ale z části i na tzv. „profesionální sázkaře“. U řešeného problému poukazuje na rozdílný pohled závislého a profesionálního sázkaře.

Klíčová slova

Sportovní sázení, kurzové sázení, stigma, závislost

Title

How Sports Betting Affect Life

Annotation

This bachelor thesis focuses on hazard games, concretely on sports events (odds betting). It is focus primarily on hazard games addiction (how is the addiction formed, what addiction consequences, how is the addiction treated and ways how to avoid it) and how this addiction influences the gamer's life. This thesis emphasize to internet betting which has a great boom recently. It is not focused only on bet-addicted people, it is also about „professional punters“. In this study of the problem is the pointed to a different view of addicted and professional punters.

Keywords

Sports betting, odds betting, stigma, addiction

Obsah

Úvod	10
1 Cíl práce a výzkumné otázky	11
2 Metodologie	12
2.1 Etika výzkumu.....	14
2.2 Informanti.....	15
3 Teorie hry	19
3.1 Typologie hráčů.....	19
3.2 Hra.....	21
3.3 Hazardní hra.....	22
3.4 Kurzové sázení.....	23
3.5 Internetové sázení.....	26
3.6 Prostředí sázkových kanceláří	27
4 Teorie závislosti.....	30
4.1 Závislost	30
4.2 Vznik závislosti na hazardní hře.....	30
4.3 Stadia vzniku patologického hráčství.....	32
4.4 Léčba patologického hráčství.....	33
4.5 Stadia uzdravování.....	34
4.6 Sociální důsledky patologického hráčství	35
4.7 Stigma.....	37

4.8 Subjekty patologického hráčství	38
4.9 Prevence	39
5 Vliv sázení na každodenní život sázkařů	42
6 Závěr	50
Zdroje	52
Přílohy	54
Příloha 1: Printscreen – sdílení výherních tiketů sázkovou kanceláří Fortuna na Facebooku	55
Příloha 2: Očekávání od hazardní hry	56
Příloha 3: Desatero bezpečného sázení	57
Příloha 4: Dotazník na patologické hráčství organizace Gamblers Anonymous .	58

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na hazardní hru a to konkrétně na sázení sportovních událostí neboli také kurzové sázení.

Toto téma jsem si zvolil pod vlivem příběhů svých známých, kteří sázení propadli. Dalším důvodem je mé časté setkávání se s názorem, že sázení je pouze forma zábavy, že ten, kdo sází, ví, co dělá, protože se zajisté věnuje sportu a má přehled o týmech, na které sází apod. Pokud slyší slovo, „gambler“ nebo „závislák“ na hře, představí si pouze někoho, kdo celou výplatu během pár minut nahází do hracích automatů.

Ten kdo se s problémem na vlastní kůži či ve svém okolí nesetkal, pravděpodobně neví, jak nebezpečné sázení na sportovní události může být. Všichni tak nějak obecně vědí, že alkohol, cigarety a drogy jsou špatné, ale před sázením Vás jen málo kdo varuje. V mé bakalářské práci se snažím přiblížit emický pohled samotných sázkařů, a to prostřednictvím terénního výzkumu v prostředí sázkových kanceláří a prostřednictvím rozhovorů s informanty. Zaměřuji se i na závislost. Jak závislost vzniká a jaké může mít dopady, jakým způsobem se léčí a jak se jí dá předcházet.

Zabývám se každodenností závislého sázkaře, zda může být svým hráčstvím stigmatizován a také kladu důraz na internetové sázení, které se v poslední době, díky technologickému pokroku, velmi rozmohlo.

Práce se nezaměřuje pouze na závislé sázkaře, ale z části i na tzv. „profesionální sázkaře“. U řešeného problému poukazuje na rozdílný pohled závislého a profesionálního sázkaře.

1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak sázení na sportovní události ovlivňuje život sázkaře. Nahlédnout do světa sázkařů a zjistit, jak svůj sázkařský koníček reflektují. Práce se zabývá převážně závislostí a problémy, které jsou se závislostí spojené.

Hlavní výzkumná otázka, která shrnuje tuto práci, byla stanovena takto: Jakým způsobem se projevuje závislost na sázení v každodenním životě sázkaře?

Po bližším seznámení s terénem, kterým byly sázkové kanceláře, po přečtení základní literatury a po navázání kontaktu s prvními informanty jsem formuloval tyto podotázky:

- Jak závislost vznikala?
- Jak na hráče působí, pokud jim dojdou peníze na sázení?
- Odůvodňují si hráči prohrané tikety?
- Jaký vztah mají sázkaři k penězům?
- Sázel by hráči i za situace, kdyby vyhrané peníze dostali předem?
- Proč mnozí hráči stále sází v kamenných pobočkách, když je možné sázet přes internet?

2 Metodologie

Pro získání potřebných informací jsem využil výzkum kvalitativní. Podle Hendla (2005: 50) je v kvalitativním výzkumu důležité si zezáátku vybrat vhodné výzkumné téma a vymyslet základní výzkumné otázky. Otázky můžeme modifikovat a doplňovat i v průběhu výzkumu. Přesně takto to probíhalo i u mě. Nejprve jsem si stanovil hlavní výzkumnou otázku, kterou jsem v průběhu výzkumu doplnil o několik dalších podotázek. Hendl považuje kvalitativní výzkum za pružný typ výzkumu. V průběhu vznikají i nová rozhodnutí jak budeme ve výzkumu pokračovat. Základem je vyhledávat a analyzovat veškeré vhodné informace týkající se výzkumu. Díky práci v terénu se seznamujeme s novými lidmi a zároveň tím nacházíme nové informanty (Hendl 2005: 50). Na začátku jsem měl pouze dva informanty a vybraný terén, který v mém případě byly sázkové kanceláře. Některé nové informanty jsem objevil právě v terénu, v sázkových kancelářích, ale hlavně na doporučení svých stávajících informantů, jak popisují v kapitole 2.2 Informanti.

„Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Tyto situace jsou obvykle banální nebo normální reflektující každodennost jedinců, skupin, společností nebo organizací“ (Hendl 2005: 51).

Součástí kvalitativního výzkumu je zúčastněné pozorování. Hendl zúčastněné pozorování zařazuje mezi základní metody kvalitativního výzkumu. Prostřednictvím zúčastněného pozorování můžeme popsat nejen to, co se kdy kde děje, ale i účastníky dění. „Pozorovatel nefunguje jako pasivní registrátor dat, který stojí mimo předmětovou oblast, nýbrž se sám účastní dění v sociální situaci, v níž se předmět výzkumu projevuje“ (Hendl 2005: 193).

Při zúčastněném pozorování používáme k získání dat veškeré možné prostředky. Já jsem používal hlavně polostrukturované rozhovory, které se staly mou hlavní výzkumnou metodou. Využil jsem i nestrukturované rozhovory k získání narativního vyprávění o počátcích, trvání a průběhu sázení u každého informanta.

Zúčastněné pozorování jsem využil v kamenných pobočkách sázkových kanceláří. Přímé prostředí sázkových kanceláří, jsem si vybral z důvodu bližšího proniknutí do sázkařského světa a pro objasnění některých pravidel sázení. Prostředí všech sázkových kanceláří je velmi podobné, liší se pouze velikostí. Uvnitř pobočky nalezneme stůl s židlemi, v případě větších prostorů i stolů více. Zdi jsou plné tabulí s aktuálními kurzy zápasů. Sázkáři si na základě těchto vypsání kurzů následně skládají své tikety. Sestavený tiket poté předloží na přepážce pověřené pracovníci, která tiket zadá do systému a vytiskne sázkaři výpis sazených zápasů v papírové podobě. Právě v těchto pobočkách sázkař zaplatí nejen částku, kterou se chystá vsadit, ale také pětiprocentní manipulační poplatek, který je vysvětlený v kapitole 3.4 Kurzové sázení. Pro dodání sportovní atmosféry je v každé pobočce alespoň jedna televize vysílající sportovní události. Kromě „obyčejných“ poboček existují také sport bary, ve kterých je možné při sázení nejen koukat na televizi, ale i konzumovat alkoholické nápoje. Těmto sport barům jsem se snažil vyhýbat. Z vlastních zkušeností vím, že je v nich většina jedinců přioptimovaných a ptát se jich na často i celkem citlivé otázky by nemuselo dopadnout dobře. Proto jsem vyhledával pouze pobočky, které možnost konzumovat alkoholické nápoje nenabízely.

Po vstupu do sázkové kanceláře jsem se vždy choval jako běžný sázkař. Sedl jsem si ke stolu a procházel si kurzy. Aby to vypadalo ještě věrohodněji, čas od času jsem si i nějaký ten tiket vsadil. Pro zajímavost, ani jeden z vsazených tiketů mi nevyšel. V tomto prostředí nebylo složité navázat kontakt s potenciálními informanty.

V této fázi výzkumu jsem byl v pozici zúčastněného pozorovatele. Prezentoval jsem se jako běžný sázkař, ale pokud došlo k přímému rozhovoru, vždy jsem novému informantovi ve zkratce vysvětlil, za jakým účelem rozhovor povedeme.

Sázkaři, kteří chodí sázet pravidelně na stejné místo, se spolu často znají. Několikrát jsem narazil na dva i více sázkařů, kteří se scházeli u stolku v sázkové kanceláři, kde se společně radili, co se dnes vyplatí a co je podle nich naprostý nesmysl ten den sázet. Neznámé sázkaře jsem tedy nejčastěji oslovoval právě u stolu uvnitř, případně venku před sázkovou kanceláří.

Po celou dobu výzkumu jsem si vedl terénní deník, do kterého jsem si zaznamenával veškeré dle mého názoru podstatné informace. Informantům jsem pokládal předem připravené otázky, které jsem v průběhu rozhovoru doplňoval dalšími vhodnými otázkami. Pokud informant souhlasil, nahrával jsem si rozhovor na diktafon ve svém telefonu. Hlavní výhodou audio záznamů je podle Hendla přesná transkripce přirozených interakcí (2008: 50). Z nahraných rozhovorů jsem poté přepisoval potřebné informace, které jsem třídil do několika skupin. Základními skupinami, do kterých jsem si přepisoval vhodná data, byly výzkumné otázky. Zbylé důležité informace jsem si psal úplně stranou s možností pozdějšího využití.

V kapitole 3 Teorie hry podrobně vysvětluji samotné kurzové sázení a sázení přes internet. Převážná většina těchto informací nepochází z knih ani webových stránek. Tyto pojmy jsou interpretovány na základě terénního výzkumu a z rozhovorů s mými informanty.

2.1 Etika výzkumu

Všichni informanti byli předem seznámeni s účelem mého dotazování. Několik tázaných sázkařů rozhovor odmítlo. Účast v rozhovorech byla čistě dobrovolná.

Rozhovor mohli kdykoliv přerušit nebo ukončit. Rozhovor mi ukončil pouze jeden informant v okamžiku, kdy jsme narazili na citlivější téma spojené s nelegální činností prováděné za cílem získání peněz na sázení.

Veškeré uvedené informace od informantů jsou anonymní. V práci nejsou použita reálná jména a ani informace, na základě kterých by je mohl kdokoliv poznat.

2.2 Informanti

Informanty tvoří 7 mužů ve věku od 24 do 53 let. Hlavním informantem, byl můj dlouholetý kamarád uváděný pod jménem Michal, kterého jsem měl možnost detailně sledovat a řešit s ním jednotlivé záležitosti naprosto kdykoliv. První další kontakt jsem získal právě od Michala, který mi doporučil svého kamaráda, a ten mi dohodil zase někoho dalšího. Tento postup by se dal přirovnat k metodě sněhové koule. Sněhová koule se používá k zisku nových potřebných kontaktů, od lidí, kteří jsou v našem výzkumu již zařazeny. Na zbylé informanty jsem narazil v průběhu terénního výzkumu, v sázkových kancelářích.

Zde jsou moji hlavní informanti, které později cituji u výsledků zkoumaných otázek.

Informant Michal, 24let

K sázení se dostal už ve 14ti letech díky svému o čtyři roky staršímu kamarádovi.

Všechno začalo nevinným chozením se sázejícím kamarádem po sázkových kancelářích. Netrvalo dlouho a Michal chtěl sázet také. Jelikož je v České republice povoleno sázení od 18ti let, byl jeho 18ti letý kamarád jedinou možností, jak si vsadit. Postupem času Michal věnoval sázení veškerý svůj volný čas. V dnešní době je pro něj velmi těžké být i jeden den bez tiketu. Michal si připouští svou závislost, ale jak sám tvrdí, není schopen proti ní jakkoliv bojovat. Michala znám již od svého dětství, tudíž pro nás byla komunikace velmi snadná a přirozená. Michal mi bez jakýchkoliv

problémů řekl naprosto vše, na co jsem se ho ptal. Několik rozhovorů probíhalo u něho doma, ale i prostřednictvím zpráv na Facebooku.

Informant Tomáš, 28let

Tomáš se dostal k sázení díky svému otci, který sázením doslova žil. Ve svých začátcích, kdy pozoroval svého otce při sázení, ještě netušil, že jím jednou bude žít také. Tomáš bere sázení jako svůj jediný koníček. Své závislosti se pokoušel zbavit i prostřednictvím pobytu v léčebně. Ve snaze přestat sázet je největší motivací jeho novorozená dcera, bohužel i přesto se mu to zatím nepodařilo.

Tomáš byl hned mým druhým informantem, kterého mi doporučil Michal. Tomáš je právě ten kamarád, který přivedl Michala k sázení. S Tomášem jsem vedl rozhovor dvakrát. Poprvé u Michala doma a podruhé jsme se potkali ve městě, kde jsem výzkum prováděl. Ochota vést rozhovor byla dobrá, ale přiznat si, že je na sázení závislý, pro něho nebylo vůbec snadné.

Informant Luboš, 53let

Luboš, jak sám tvrdí, byl patologickým hráčem v pravém slova smyslu. Ztratil svoji rodinu, zažil nejednu exekuci a na základě dluhů se dostal i do vězení. Nyní je bez domova, ale prý už nesází.

Luboš je informantem, který ze všech mých informantů dopadl nejhůře. S Lubošem jsem vedl pouze jeden dlouhý rozhovor. Nejprve se mu o svých problémech nechtělo moc mluvit, ale nakonec se rozhovor proměnil v narativní vyprávění.

Informant Radek, 40let

Radek začal sázet až ve svých 30ti letech v momentě, kdy ztratil zaměstnání. V sázení zprvu viděl možnost, jak si přivydělat. Jeho představa o přivýdělku se ovšem nenaplnila a realita byla opačná. Místo výher přicházely pouze prohry. Radek se snažil své peníze

vyhrát zpět, až sázení úplně propadl. Dodnes Radek dluží peníze svým bývalým přátelům, které ztratil právě na základě nesplácení dluhů.

Radka jsem potkal v sázkové kanceláři. Byl to úplně první člověk, kterého jsem oslovil. Rozhovor probíhal před sázkovou kanceláří. Zprvu byl Radek ochotný se o všem bavit, ale jakmile jsme narazili na citlivější téma, konkrétně jestli někdy kvůli získání peněz na sázení spáchal nějakou nelegální činnost, začal se Radek zdráhat odpovědi a rozhovor ukončil.

Informant Vladimír, 47let

Vladimír se považuje pouze za občasného hráče. Sázení je pro něho zábavou a dokáže se při něm odreagovat. Baví ho mít vsazeno na zápas, který může sledovat v televizi. Prošel si obdobími, kdy sázel rozhodně více, než by se dalo považovat za zdravé, avšak je přesvědčen, že ho sázení neovládá. Tvrdí, že jsou důležitější věci jako rodina a přátelé.

Vladimír je dalším ze sázkařů, kterého jsem potkal v sázkové kanceláři. Dali jsme se do řeči naprosto náhodně u stolu uvnitř, kdy si vypisoval sázky na papír a zeptal se mě, na co budu sázet. Obeznámil jsem ho se svojí situací a poprosil o rozhovor. Vladimír souhlasil a na vše bez problému odpověděl. S Vladimírem jsem se v sázkové kanceláři potkal i později, kdy už proběhl pouze nestrukturovaný rozhovor týkající se mé práce.

Informant Adam, 26let

Adam se považuje za profesionálního sázkaře. Striktně dodržuje svůj kodex, co smí a nesmí sázet. Sázení bere jako svoji práci.

S Adamem jsem se seznámil díky své kamarádce, která je zároveň jeho přítelkyní. Schůzku mi domluvila u nich doma, kde jsme vedli nejprve pouze krátký rozhovor. Na hlavní rozhovor jsme se sešli o pár dní později u piva. Adam mi poskytl zajímavé informace, ale hlavně mi upřesnil veškeré pravidla sázení, která byla pro moji

práci důležitá. Následně mi dal kontakt i na svého kamaráda Dominika, který je taktéž profesionálním sázkařem.

Informant Dominik, 30let

Dominik je také jedním z profesionálních sázkařů. K sázení ho přivedl kamarád, který se sázením již rok živil. V dnešní době si Dominik sázením dokáže vydělat celkem slušné peníze.

S Dominikem jsem měl možnost se na rozhovor setkat osobně pouze jednou, ale při setkání mi dal svůj Skype kontakt, který jsem nejdnou využil k získání dalších informací.

3 Teorie hry

3.1 Typologie hráčů

Názvy pro tyto kategorie jsem volil na základě níže citované literatury, ale i dle vlastního uvážení. Konkrétně pojem „profesionální hráčství“ jsem nazval pod vlivem knihy *Los a sázka*, v níž autor tento typ hráčů označuje jako profesionální sázkaře. (Horáček 2000: 83). Sázkař je bezesporu hráč, tudíž pojem profesionální hráčství. Definice profesionální hráčství není nijak odborně podložena. Vysvětlení je čistě emické na základě terénního výzkumu z informací získaných od informantů. Pojem profesionální hráčství uvádím, protože je nezbytný pro pochopení dalších částí této práce. Typologie hráčů lze obecně dělit do tří základních kategorií (hráčství, problémové hráčství, patologické hráčství).

Hráčství je vsazení určité částky s rizikem a s očekáváním většího zisku, než je vsazená částka (Šerý 2001: 161). „Časté hraní pro vzrušení nebo jako pokus vyhrát peníze: lidé této kategorie budou svůj zvyk pravděpodobně držet na uzdě, když budou muset čelit těžkým ztrátám nebo jiným nepříznivým důsledkům“ (Nešpor 2011: 13).

Problémové neboli hazardní hráčství je označováno jako nezvládnutelný životní styl. Hazardní hráč k životu potřebuje pocit vzrušení, které mu dodává právě hazardní hra. Hazardní hráčství je také definováno jako chorobné hráčství, přičemž hráči často trpí poruchou osobnosti (Trávníčková 1997: 5). „Sázkař neuniká do svého sázkařského světa zdánlivě, ale skutečně. Jen tam nachází prostor ke svému explicitnímu vyjádření. Jeho svět je ten plný sázení a obyčejný svět je pouze doplňkovým“ (Horáček 2012: 250).

Patologické hráčství můžeme definovat jako časté, převažující v životě sázkaře a vedoucí k narušení sociálních hodnot jedince a velmi často až k zadlužení. Patologické

hráčství se v evropské populaci vyskytuje u přibližně 1–3 % osob. Každoročně patologických hráčů přibývá (Šerý 2001: 161). „Na vznik patologického hráčství je nutno nahlížet ze strany vnitřního nevyřešeného konfliktu, tenze, úzkosti. Hraní je útekem od reality všedních dní, neschopností čelit každodenním problémům, životní nechutí“ (Šerý 2001: 162).

Patologický hráč je často označován také jako gambler. „Porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které převládají na úkor sociálních, materiálních, rodinných a pracovních hodnot a závazků. Lidé trpící touto poruchou mohou riskovat ztrátu zaměstnání, to, že se velmi zadluží, budou lhát nebo porušovat zákon, aby získali peníze nebo unikli placení dluhů. Postižení popisují intenzivní puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, spolu se zaujetím myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí. Toto zaujetí a puzení se často zvyšuje v období, kdy je život stresující. K diagnostickým vodítkům patří trvale se opakující hráčství, které pokračuje a často i vzrůstá navzdory nepříznivým sociálním důsledkům, jako je zchudnutí, narušené rodinné vztahy a rozkol osobního života“ (Nešpor 1996: 14). Nešpor, ve své knize *Už jsem prohrál* dost, zmiňuje dvě jednoduché otázky:

1. „Cítil jste někdy potřebu vyhrávat více a více peněz?“
2. „Musel jste někdy lidem, kteří jsou pro vás důležití, kvůli hazardní hře lhát?“

Pokud na obě otázky dostaneme kladnou odpověď, pravděpodobně se jedná o patologické hráčství (Nešpor 2006:12).

Profesionální hráčství je sázení na úplně jiné úrovni, založené na dodržování striktních pravidel, kde sázkař z dlouhodobého hlediska vytváří zisk. Profesionální hráč má pevně stanovenou, co a jak může sázet. Podle Horáčka je to profesionální sázkař. „Člověk, který matematice kurzů rozumí přinejmenším stejně dobře jako bookmaker“ (Horáček 2000: 83). Pojem bookmaker je vysvětlen v kapitole 3.4 Kurzové sázení.

Vše vychází z tvrdé disciplíny, protože stačí málo a i profesionální hráč se může stát lehce závislým a skončit špatně. Profesionální sázkařství by se dalo označit za normální práci. Sázkař často musí sledováním sázek strávit několik hodin denně. Avšak jeho pracovní doba je flexibilní, sám si určuje, kdy a jak dlouho bude pracovat.

3.2 Hra

Nejeden sázkař, s kterým jsem se setkal, vnímá sázení jako hru, kterou bere jako zábavu.

„Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím „jiného bytí“, než je „všední život“.“ (Huizinga 2000: 33).

Podle Prunera plní hra různé funkce. Mezi nejvýznamnější patří:

- Poznávací (na základě hry přichází rozvoj poznávacích funkcí)
- Projektivní (pohled hráče na svět je promítán do hry)
- Kompenzační (hra má význam kompenzace zklamání, nesplněných přání či pocitů méněcennosti)
- Seberealizační (každá zajímavá činnost se dá označit hrou) (Prunner 2008: 28).

„Hra a herní aktivity patří mezi činnosti, které mnohdy provázejí člověka po celý jeho život. Ne ve všech případech však působí rozvojetvorným efektem a ne vždy obohacují život jedince a jeho sociální okolí“ (Prunner 2008: 9). Sázkaři, kteří ve hře vidí pouze zábavu a vzrušení, si zřídka kdy připouští, že na základě peněžního vkladu do hry, se jedná o hazardní hru.

3.3 Hazardní hra

Často používané slovo „hazard“ neboli „hazardní hra“ pravděpodobně vzniklo již ve středověku od slova „azzahr“ což je arabský název pro hrací kostky. U nás je slovo „hazard“ vnímáno jako označení pro velmi riskantní jednání, jehož výsledkem je z pravidla pouze náhoda (Prunner 2008: 34).

„Hazardní hrou se rozumí hra, sázka nebo los, do nichž sázející vloží sázku, jejíž návratnost se nezaručuje, a v nichž o výhře nebo prohře rozhoduje zcela nebo zčásti náhoda nebo neznámá okolnost“ (Návrh zákona o hazardních hrách 2015: 1).

Za hazardní hru můžeme označit jakoukoliv hru, ve které se hraje o peníze. Při takovéto hře si člověk neuvědomuje následky svého jednání (Nešpor 1995: 17). Hráči se mohou prostřednictvím hry obohatit nebo naopak vše ztratit. „Předmětem každé hazardní hry je událost, jejíž výsledek je v okamžiku uzavření sázky z pohledu všech zúčastněných stran nejistý“ (Horáček 2000: 5).

„Základní znak hry: je svobodná; hra je svoboda“ (Huizinga 2000: 18). Michal Horáček toto považuje za základní odlišnost oproti „obyčejnému“ světu. Hazardní hra je svobodná volba. Sázeč do hry vstupuje dobrovolně a může z ní kdykoliv vystoupit bez jakýchkoliv sankcí. Gambleři této možnosti samozřejmě nevyužívají. Naopak pokud nemají peníze na sázení, mohou pocítit pocit nesvobody (Horáček 2012: 136).

„Hra je projevem lidské svobody; Je-li nejvlastnější charakteristikou lidské bytosti svoboda v tom smyslu, že jsme nejplněji lidmi, pak hra je právě aktivitou, jež tuto životní kvalitu reprezentuje a názorně modeluje“ (Vaněk 2011: 3).

Na hazardní hru se zpravidla nahlíží dvěma způsoby. Jedni vidí hazardní hru jako zločinnou záležitost nebo dokonce i jako samotný zločin. Pro druhou skupinu je hazardní hra chorobou, úchylkou a často slabinou vykreslovanou jako zábavnou (Horáček 2000: 6). Já hazardní hru nevidím jako zločinnou záležitost, ale jako legální

cestu, která může vést k páchání zločinností. Pokud gambler prohraje všechny své peníze, často může spáchat zločin pro zisk financí na hazardní hru.

„Hazardní hra trvá a přetrvává i do dob budoucích; byla před pyramidami a bude i po nich. Přežila dosud „věčná“ města i „tisícileté říše“, ba i někdejší podoby kontinentů. V moderním světě ji obohatila institucionalizovaná sázka jako výraz lidského rozhodnutí uplatnit svou svobodnou vůli, utvořit si názor a ten zastávat“ (Horáček 2000: 89).

Za nejrozšířenější hazardní hru jsou nejspíše stále považovány hrací automaty, avšak v dnešní době si troufám tvrdit, že se většina hazardních her přesunula právě na internet. Na internetu nalezneme něco jako virtuální kasino. Kasino je prostor s velkým množstvím hazardních her. Nalezneme zde nejen hrací automaty, ale také ruletu, kostky apod. Mezi další hazardní hry patří např. karetní hry, loterie a také kurzové sázení, na které se zaměřuje tato bakalářská práce.

3.4 Kurzové sázení

Hazardní hra, na kterou se zaměřuje tato bakalářská práce, je sázení na sportovní události. Sportovními událostmi se myslí kurzové sázení na sport. K sázení se dostaneme prostřednictvím sázkových kanceláří. Sázková kancelář je místo pro uzavření různých typů sázek. Sázkové kanceláře jsou buď ve formě kamenných poboček, do kterých musí sázkař přijít osobně a manuálně si z vypsání kurzů sestavit tiket-sázenku dále jen tiket. Tu poté předá na přepážce pověřené pracovníci, která ji zadá do systému. Velká většina sázkových kanceláří má své pobočky také v hernách, barech a některé dokonce i na benzinových pumpách. Automaty na sázení v barech jsou pro sázkovou kancelář velmi výhodná strategie. Sázkář sedící ve sportbaru sleduje v televizi např. fotbal, na který si na stejném místě může i vsadit a u toho dokonce

popíjet své oblíbené pivo. I přesto mají sázkové kanceláře největší množství klasických kamenných poboček neboli sázkových kanceláří bez baru. Každá sázková kancelář má svou vlastní síť poboček. U sázkových kanceláří panuje jistá rivalita, stejně jako např. u mobilních operátorů. Sázkové kanceláře nejčastěji sázkaře lákají na lepší kurzy než má konkurence.

Další možností je si tiket vytvořit prostřednictvím internetu. Každá sázková kancelář má internetové stránky s veškerými kurzy a možnostmi sázet. Nejvíce sázeným sportem je bezpochyby fotbal, dále tenis, lední hokej, basketbal. Tyto základní kategorie má každá sázková kancelář. Dále může vypsát kurzy na házenou, florbal, volejbal, americký fotbal, pozemní hokej, plážový volejbal, kriket, kulečnick nebo dokonce i šipky. Občas má sázkař možnost sázet i na výsledek počítačových multiplayerových her, např. na velmi známou akční hru Counter strike. Výjimečně se můžeme setkat i se sázkami na volbu sportovce roku nebo dokonce i volbu prezidenta.

Kurzové sázení neboli sázka na kurz. Každá událost-utkáni má svůj kurz. Čím je kurz nižší, tím by měla být pravděpodobnost výhry větší. Ovšem nižší kurz rovná se nižší výhra. Logicky vyšší kurz – sázka na outsidera, znamená potenciální výhru vyšší. V případě fotbalu máme základní kurzy tři. Na výhru, remízu a prohru vybraného týmu. Většina událostí obsahuje i spoustu podsázek. Např. kdo vyhraje první poločas, jaký tým dá a nedá gól, kolik padne v utkání gólu nebo dokonce i jaký hráč gól vstřelí.

Jeden tiket, může obsahovat jeden zápas anebo zápasů více. Pokud je na tiketu zápasů více, nazývá se akumulátor, běžně známý jako „ako“. Vsazená částka se násobí kurzem na tiketu. U akumulátoru se kurzy jednotlivých událostí násobí mezi sebou a výsledný kurz je násoben vsazenou částkou. Částka, kterou můžeme vsadit, není žádnými pravidly omezena. Pokud ovšem vsadíme vyšší sumu, tiket je kontrolován a schvalován bookmakerem dané sázkové kanceláře. Pokud bookmaker vyhodnotí

sázku jako riskantní, může ji odmítnout. Riskantní je pro sázkovou kancelář tím, že by tiket mohl vyjít a připravit tak sázkovou kancelář o velké peníze. Bookmaker, jak už bylo řečeno, je člověk pracující pro sázkovou kancelář a přijímá sázky. Také zvyšuje či snižuje kurz. „Bookmaker se přitom obecně pohybuje mezi dvěma mezníky – jednak nesmí stanovit své kursy příliš nízko, protože v takovém případě by nebyly pro sázející atraktivní, jednak je nesmí stanovit příliš vysoko, neboť pak by sice atraktivní byly, ale dříve či později by jej zruinovaly“ (Horáček 2000: 74). Pokud opravdu dojde k takové situaci, že bookmaker stanoví příliš vysoký kurz, přichází ideální chvíle pro profesionálního sázkaře. „Profesionální sázkař řeší naprosto stejný rébus jako bookmaker. Výsledky své úvahy porovnává s těmi bookmakerovými; nalezne-li výraznou odlišnost, hledí ji využít. Zatímco sázkař-amatér hledá ve startovní listině koně, který nejspíše vyhraje“ (Horáček 2000: 74). Jestliže v utkání tenisu nastupuje světová hvězda proti neznámé juniorce, amatérský sázkař vsadí na hvězdu v jakkoliv nízkém kurzu, protože je přesvědčen o její výhře. Pokud má favoritka příliš nízký kurz, je pravděpodobné, že na outsidera bude kurz příliš vysoký. To je opět moment pro profesionálního sázkaře, který raději vsadí na vysoký kurz. Vysoký kurz často nemusí vyjít, ale z dlouhodobé perspektivy pravděpodobně někdy vyjde. Jestliže se tak stane, profesionální sázkař srovná všechny své předchozí prohry a ještě mu zůstane slušný zisk (Horáček 2000: 75).

Zde se ukazuje další možnost, jak lze nahlížet na hazardní hru. Hazardní hra může být i celkem dobrou možností zisku, ale pouze za předpokladu nastavení striktních pravidel. Profesionální sázkař nesází to, co se mu zrovna líbí, nebo zápas, který má podle bookmakera velkou šanci na výhru. Za profesionálního sázkaře považují pouze takového, který opravdu dodržuje předem daná pravidla a z dlouhodobého hlediska vytváří zisk. Ve svém pozorování jsem nikdy nenarazil na profesionálního

sázkaře, který by byl v minulosti závislým. Na základě získaných informací si troufám tvrdit, že je prakticky nemožné, aby se ze sázkaře, který byl roky závislý, stal striktní profesionál. Ovšem naopak se to stát může velmi snadno. Pokud profesionální sázkař nemá dostatečnou disciplínu v dodržení pravidel, snadno může propadnout do silné závislosti. Největší rozdíl mezi profesionálním sázkařem a sázkařem-amatérem, který je s největší pravděpodobností právě ten závislý, je ten, že profesionál čeká a sází pouze podle svého kodexu výhodné zápasy, zatímco závislý sázkař sází kdykoliv může, tedy když mu to finance dovolí. Sází většinou naprosto cokoliv, v lepší situaci alespoň zápasy, které se mu líbí.

3.5 Internetové sázení

V dnešní době popularita internetového sázení velmi roste. Pro sázkaře je daleko pohodlnější sázet z pohodlí domova a bez manipulačního poplatku, který je nezbytnou součástí při vsazení tiketu v kamenné pobočce. Sázkař, který chce sázet přes internet, si snadno zaregistruje účet u dané sázkové společnosti. Po registraci je nutné ověření totožnosti pomocí občanského průkazu. Poté již stačí peněžní vklad na herní účet a sázkař může začít pohodlně sázet. Tímto se sázení stalo dostupné v obrovské míře. Málokdo doma nemá počítač s přístupem na internet. A ti co ho nemají, naleznou sázkovou kancelář v každém menším městě. Tím pádem gambler nemá prakticky možnost dostat se z prostředí, které by ho nenutilo sázet.

U internetového sázení je výhodou, nevýhodou v případě gamblera, možnost dobít si peníze na herní účet pomocí bankovní karty. Peníze jsou připsané během několika sekund a jsou k dispozici pro sázení. V tomto vidím největší hrozbu internetového sázení, protože gambler může během velmi krátké doby prosázet veškeré peníze ze svého bankovního konta, případně se i dostat do mínusu a velmi snadno se

stát dlužníkem. Můj informant Tomáš si z těchto důvodů dokonce bankovní účet zrušil. Bohužel existuje možnost dobití herního účtu na kamenné pobočce, kde pravidelně zanechává většinu své výplaty. Další výhodou je již zmiňované oproštění od manipulačního poplatku. Manipulační poplatek má většina sázkových kanceláří stanovený na 5% z vsazené částky. Pokud vsadíme např. 100kč, zaplatíme 105Kč. Při vyšších sázkách už to dělá celkem slušnou sumu, proto většina sázkařů přechází právě na internet. Jednou z výhod je i velké množství vypsaných sázek oproti kamenným pobočkám. Sázkař na internetu může sázet daleko pestřejší tikety, což může sázení učinit zábavnější, tudíž i návykovější.

Další výhodou je sázení tzv. live. Sázkař může na zápas sázet i v jeho průběhu při sledování živého přenosu. V neposlední řadě na internetu můžeme sázet 24 hodin denně oproti kamenným pobočkám, které mají danou otevírací dobu. Prunner ve své knize uvádí, že hráči, kteří využívají k sázení internet, sází mnohonásobně častěji. Na základě toho mohou mít vážnější problémy než hráči sázející v kamenných pobočkách (Prunner 2008: 101).

3.6 Prostředí sázkových kanceláří

Během terénního výzkumu jsem si zaznamenával poznatky z terénu sázkových kanceláří a zjišťoval, jaké vnější rysy prostředí napomáhají vzniku závislosti na sázení. Sázková kancelář je společnost založená za účelem zisku. Tudíž se snaží sázkaře na hru navnadit všemožnými způsoby. Obchoduje s nadějí na výhru či pocit štěstí ze hry pouze za cílem právě již zmiňovaného zisku. Na některé praktiky by se dalo nahlížet jako problematické a nekorektní.

Většina sázkových kanceláří nabízí vstupní bonusy při registraci. Za novou registraci Vám automaticky připíší např. 100Kč na účet. Některé nabízí i bonusy až

50 000Kč, pokud za určitý čas prosázíte určité množství peněz, což může být pro sázkaře obrovským lákadlem. Aby hráči dostali tak velký bonus, musí na svém účtu protočit doslova statisíce. Nikomu z mých informantů se bonusu nikdy nepodařilo dosáhnout. Z čehož vyplývá, že se jedná pouze o velmi dobře propočítaný marketingový tah sázkových kanceláří.

Aby sázkové kanceláře nepůsobily pouze snahou obrát sázkaře o co nejvíce peněz, na svých webových stránkách vedou rubriku s názvem zodpovědné hraní. V této rubrice radí, jak mít sázení pod kontrolou a nepropadnout závislosti. Bohužel si myslím, že tyto rady fungují asi jako varovné nápisy na krabičkách cigaret. Ani jeden z mých informantů a dokonce ani nikdo z náhodně dotazovaných sázkařů se touto rubrikou neřídí. Většina z nich ani netuší, že existuje. Rubrika je dostupná na internetových stránkách sázkové kanceláře, ale narazit na ni během klasického používání stránky je prakticky nemožné. Odkaz na ni se nachází napsaný malým písmem pouze dole na konci stránky.

Naopak naprostá většina sázkařů sázejících přes internet zná rubriku s názvem komunita, případně fórum sloužící pro komunikaci mezi sázkaři. Zde si sázkaři radí, co je zrovna vhodné sázet, ale hlavně mezi sebou sdílejí své tikety. Nejčastěji jsou sdílené hlavně tikety výherní. Otázkou zůstává, do jaké míry výherní tikety, hlavně pokud se jedná o velké výhry, sdílejí samotní hráči. Většina mých informantů je přesvědčeno o tom, že velké množství výherních tiketů tajně sdílí samotná sázková kancelář. Hráče mnohem více navnadí, když vidí, že ostatní vyhrávají. O to více se může snažit hrát, aby velké výhry dosáhl také. V neposlední řadě jsou tím motivováni zůstat hráčem a bojovat o to, že se také budou moci pochlubit svou výhrou. Velké výhry sdílí sázková kancelář na svém facebook profilu, kde může oslovit daleko větší

množství lidí, a to hlavně potenciální nové sázkaře. Printscreen facebookové stránky v příloze 1.

Sázení přes internet má i jednu velkou nevýhodu, kterou pocítí hlavně profesionální sázkař. Pokud sázkař začne sázet velké částky a vyhrávat, sázková kancelář ho začne nejprve limitovat, a v horších případech může herní účet i zablokovat. Jelikož každý sázkař může mít na své jméno pouze jeden účet u každé společnosti, je prakticky nemožné obrát kancelář o velké peníze. Ve výjimečných situacích může sázkaře potkat odmítání sázek bookmakerem i v kamenné pobočce. „S postupující modernizací se však sázková kancelář stala místem souboje jednotlivce s institucí“ (Horáček 2000: 88). Gamblerů se tento problém většinou netýká, protože většina jejich sázek je nevýherních a těch pár výher se v prohrách ztratí, tudíž jim sázková kancelář nevěnuje pozornost.

4 Teorie závislosti

4.1 Závislost

Stav, který při absenci určité látky nebo při absenci jiného podnětu vyvolává jedinci psychické nebo fyzické problémy. Vzniká po časté či chronické konzumaci látky, ale také při nadměrné činnosti, která sebou přináší uspokojení. Může zapříčinit narušení osobnosti, snížit výkonost a v některých případech i snížit inteligenci (Prunner 2008: 32). Závislost se rozlišuje do dvou typů:

Psychická – projev depresi, úzkostí, agresivitou, poruchami spánku a může vést až k sebevraždě.

Fyzická – projev tělesnými abstinenčními příznaky. Např. křeče, třes, závratě, zažívací problémy, pocení apod. (Prunner 2008: 32).

„Hráčská závislost samozřejmě ovlivňuje nejen psychický, ale sekundárně svými důsledky i stav fyzický. Neobjevují se však u nich typické abstinenční příznaky“ (Prunner 2008: 39).

Ačkoliv se tato bakalářská práce zabývá výhradně závislostí psychickou, u některých mých informantů se do jisté míry projeví i příznaky závislosti fyzické. „Pokud nemám tiket, mám abst'ák, je to jako by mě něco žralo zevnitř, někdy se mi z toho i klepou ruce“ (Informant Michal, 24let).

4.2 Vznik závislosti na hazardní hře

Sázení na sportovní události je hazardní hra, která může vést ke vzniku závislosti a také až k patologickému hráčství.

„Řada lidí se považuje za silné jedince, kteří do toho nikdy nespádnou. Hazardní hra, podobně jako návykové látky, je nebezpečná právě proto, že ji lidé podceňují.

A patologické hráčství často vzniká nepozorovaně právě u lidí, kteří si myslí, že jim se to nemůže stát“ (Nešpor 2006: 23).

Na hazardních hrách je nejnebezpečnější právě výhra. Nezáleží, jestli je to výhra v pravém slova smyslu, nebo výhra o které sázkař pouze sní. Výhra vyvolává pocit štěstí a zároveň velmi silnou dychtivost po hazardní hře (Nešpor 2006: 11). „Patologičtí hráči často popisují, že jim problémy začaly krátce po nějaké výhře“ (Nešpor 2006: 11).

Každý hráč má od hry nějaká očekávání. V první řadě hráči očekávají, že na základě hraní dosáhnou velkého bohatství, představují si co vše si za vyhrané peníze koupí. Ve skutečnosti přichází pouze nouze a dluhy. Hrají pro zábavu, pro rozveselení, pro potlačení pocitu nervozity a úzkosti. Z dlouhodobého hlediska však své stavy pouze prohlubují a vystavují se daleko větším depresím, například na základě vzniklých dluhů. Hra je zábavná pouze na nějaký čas. Právě do té doby než začnou vnikat problémy v dalších oblastech života. Hráči za pomoci hry utíkají před rodinnými problémy, které tím jen zhoršují (Nešpor 2006: 24). Kompletní Nešporova tabulka s očekáváním hráče od hry a typickou skutečností se nachází v příloze 2.

„Jestliže se otážeme, co gamblera motivuje, odpověď je prostá a vždy stejná – je to naděje na zbohatnutí, a to zbohatnutí bleskurychlé“ (Brenner 1990: 91 in Horáček 2012). Sázkař v sázení vidí finanční zabezpečení na úrovni běžné práce. „Místo trpělivé námahy, která vynáší málo, ale jistě, nabízí hazard přelud okamžitě nabytého jmění, náhle získaného volného času, hojnosti a přepychu“ (Caillois 1998: 161 in Horáček 2012). Ovšem ve většině případech se závislý sázkař finálního přepychu nikdy nedočká. Po velké výhře sice touží a usiluje o ni. Pokud ji získá, vyhrané peníze použije na další hru a jeho závislost se tím více prohlubuje. Čím více vyhraje, tím více může sázet. Podvědomým cílem není tedy primárně vyhrát co nejvíce, ale mít možnost hrát co nejvíce. Přepychem se pro závislého sázkaře nestává velký majetek, ale je to možnost

hrát co nejvíce a nejčastěji. Britský antropolog Michael Stewart ve své knize *Čas cikánů* sleduje hazardní hry v romské osadě v Maďarsku, při čemž konstatuje: „Bylo pro mě velmi zvláštní pozorovat zaměstnané muže, kteří právě prohráli obrovské sumy peněz (až čtyřnásobek měsíční mzdy), a příští měsíc se chystali hrát znovu“ (Steward 2005: 68 in Horáček 2012).

Podle Nešpora má na vznik závislosti velký vliv hned několik faktorů. Někteří lidé mohou být zranitelnější, pokud se nachází v obtížné situaci. Velkou roli hraje i jejich povaha. Velký vliv má také rodina. Ta může daného jedince před vznikem patologického hráčství ochránit, ale zároveň může vzniku závislosti napomoci. V neposlední řadě dává za vinu společnosti, která samotnou hazardní hru povoluje (Nešpor 1995: 97).

4.3 Stadia vzniku patologického hráčství

Vznik závislosti se dělí Nešpor do tří základních stadií:

1. Stadium výher

Vše začíná občasným sázením, které zezáčátku nevyvolává větší problémy. Postupem času přibývá touha po velké výhře. Pokud velká výhra přijde, neštěstí může být na světě. Výhra je velmi nebezpečná. Hráč se jí pokouší ihned zopakovat, případně vyhrát ještě více. Hra se prohlubuje a sázkař sází o mnoho častěji než dřív. Nejen že sází častěji, mnohdy sází i za více peněz (Nešpor 2006: 15). „Přestanu s tím, až vyhrajou hodně peněz. Bažení po hazardní hře zvyšuje nejvíc právě výhra. Velká výhra by znamenala ještě větší prohry“ (Nešpor 2006: 23). Prunner tvrdí, že touha získat velkou výhru zaslepuje hráče natolik, až ztrácí schopnost autoregulace. V okamžiku sázky hráči nekonfrontují velikost vkladu s možností prohry (Prunner 2008: 17).

2. Stadium proher

V tomto stadiu už můžeme hovořit o patologickém hráčství. Hráč neustále myslí pouze na hru a s hraním nedokáže přestat. Přichází dlouhá období proher a snaha s hrou přestat. Ve většině případů hráč již hraje za vypůjčené peníze. Své hraní se snaží tajit, a to hlavně před rodinou a blízkými. V rodině se začínají objevovat problémy. Hra mu začíná narušovat zaměstnání. Ke svému okolí se chová bezohledně. Má problém platit své dluhy a leckdy se snaží peníze získat nezákonně (Nešpor 2006: 15). „Patologický hráč, který v hazardní hře pokračuje a jehož problémy narůstají, nemůže svůj problém tajit do nekonečna. Lépe, nežli uvažovat o způsobech, jak problém zakrývat, je uvažovat o tom, jak ho překonat“ (Nešpor 2006: 23).

3. Stadium zoufalství

Zde se již hráč dostává do nejhorší možné fáze. Přichází soudní řízení, tresty za nelegální činnost, silná osamělost na základě odcizení se od rodiny a přátel. Celý život se točí kolem hry, která přináší nekončící prohrávání. Pocity deprese, beznaděje, výčitky svědomí, bez podstoupení zásadních kroků ke zlepšení. Pocit paniky se může prohloubit až do myšlenek na sebevraždu či propadnutí jiným návykovým látkám (Nešpor 2006: 15).

Patologickým hráčem se člověk může stát i za jeden rok. U dospívajících může být průběh ještě rychlejší (Nešpor 2006: 15).

4.4 Léčba patologického hráčství

Patologické hráčství lze úspěšně léčit. Sám to ale člověk zvládne jen málo kdy. Velmi důležitá je podpora rodiny a přátel, ale ve většině případů je naprosto nezbytným

krokem pobyt v léčebném zařízení. Základem úspěchu bývá přiznání si problému neboli závislosti na hře.

Podle Nešpora je základním kamenem pro překonání touhy po hraní uvědomění si negativních důsledků, které přináší hazardní hra a snaha vyhýbat se situacím, které touhu vyvolávají (Nešpor 2006: 29).

Pro úspěšné léčení je důležité začít řešit finanční stránku jinak než se snažit hrát dál za cílem výhry. Základem je spočítání nezbytných výdajů a vypočítání možnosti splácení dluhů. Mému informantovi Lubošovi nejvíce pomohlo řešení svého problému s lidmi, kteří mají stejné problémy jako on. Velmi důležité je vyhýbat se místům, kde je hazardní hra provozována. „Nejhorsí je, že sázkovky jsou všude. Jen projdu po městě, uvidím Fortunu a hned si musím vsadit“ (Informant Michal, 24let). V případě sázení přes internet je potlačení touhy sázet mnohem složitější, jelikož na internetu tráví většina běžných lidí několik hodin denně. Velmi vhodné je plánování aktivit na celý den. Nabitý den bezpečnými zájmy může jistě zamezit větší míře sázení. Nešpor doporučuje relaxaci. Činnost, která dokáže tlumit stres a díky ní jedinec postupně začne zvládat touhu po hře. Pokud hráč jednou přestane sázet, a i přesto si po nějakém čase znovu vsadí, je důležité ihned přestat a poučit se. Řešit své problémy s rodinou může být úspěšný začátek uzdravování. V neposlední řadě je dobré mít co nejvíce informací o patologickém hráčství a jeho léčbě (Nešpor 1995: 99-101).

4.5 Stadia uzdravování

1. Stadium kritičnosti

Hráč se snaží vyhledat pomoc a postupně získat naději. Snaží se oprostit od hry a připouští si skutečnost. Začíná uvažovat zodpovědně a přestává hrát. Začíná řešit problémy, vrací se do zaměstnání, aby mohl splácet vzniklé dluhy.

2. Stadium znovu-vytváření

Má stanovené plány jak řešit vzniklé problémy. Začíná splácet své dluhy. Vztahy s rodinou a přáteli se postupně zlepšují. Bývalý hráč si hledá nové koníčky a vrací si sebeúctu.

3. Stadium růstu

Myšleny na hru postupně mizí. Začíná chápat nejen sebe ale i druhé. Přiznává své chyby a objevuje nový způsob života (Nešpor 2006: 16).

Spousta patologických hráčů se ani k stadiu růstu nedostane. Část zůstane na půl cesty a zbytek se k cestě za uzdravení ani nedostane. Délka uzdravování je velmi individuální, pokud jde vše dobře, trvá každé stadium přibližně rok (Nešpor 2006: 16). Informant Tomáš se o léčbu pokoušel, ale vždy se dostal pouze do první fáze. V první fázi vydržel vždy jen nějaký čas a poté sázení zase naplno propadl. Naopak Luboš se již nachází někde na pomezí mezi druhým a třetím stadiem.

4.6 Sociální důsledky patologického hráčství

Patologické hráčství má na svědomí celou řadu sociálních důsledků, které ovlivňují život hráče. Jedná se o problémy s rodinou a přáteli, problémy v zaměstnání, problémy s financemi a často i s dluhy.

Rodina

Rodina gamblera si prochází nelehkými problémy. Prochází pocity bezmoci, cítí zmatek, hněv, odpor, depresi i úzkost. Hráč prohrává své veškeré finance a velmi často i finance důležité pro chod domácnosti. Jeden z mých informantů několik let doma kradl peníze rodičům z peněženky a prodával veškeré hodnotné dárky, které dostal k narozeninám nebo k Vánocům. Příbuzní často gamblerovi odpouští zpronevěřené

peníze a mnohdy za něj platí i jeho dluhy způsobené hazardní hrou. Patologického hráče bohužel zprvu nezajímají dobré vztahy v rodině. Jeho jediným chtíčem je hra, tudíž peníze na ni. Rodina dlouho tento stav nevydrží a dochází k rozpadu vztahů či k rozvodům. Mnohdy gambleři mohou skončit na ulici, plně odloučení od své rodiny.

Přátelé

Patologičtí hráči využívají své přátele pouze k zámince zapůjčení peněz. Názory přátel jsou pro gamblera bezcenné a nepřikládá jim žádnou váhu. Přátelství často končí nesplácením dluhů a opakovaným lhaním.

Zájmy a záliby

Veškeré zájmy a záliby, které měl hráč před vznikem patologického hráčství, jsou ztraceny. Jediný zájem tvoří hazardní hra.

Zaměstnání

Patologický hráč trpí neustálým myšlením na hazardní hru. To má za následkem vznik nepozornosti při práci. Dochází k poklesu pracovní morálky a vznikají časté chyby ve vykonávání pracovních povinností. Své kolegy využívají jako další zdroj pro půjčení peněz, které samozřejmě nejsou schopni splácet. Z nedostatku financí může docházet i ke krádežím v zaměstnání.

Dluhy

Zpočátku získávají gambleři finance oficiální cestou za pomoci půjček od bank. Poté přechází na půjčky od rodiny a přátel. Peníze si také půjčují od lichvářů s vysokým úrokem. Peníze nejsou schopni splácet, tím dluh postupně narůstá. Zisk financí mohou často řešit i trestnou činností.

Sociální izolace

Rodina a přátelé patologického hráče v důsledku lži a nesplácení dluhů odepsala. Hráč zůstává na své problémy úplně sám, obviňujíc okolí za své problémy.

Sebevražda

Životní situace patologické hráče může dostat až k myšlenkám na sebevraždu (Nešpor 1996: 63).

4.7 Stigma

Společnost si na odlišné jedince vždy vytváří vlastní, často negativní pohled. Pokud se o člověku ví, že sází ve větší míře, nebo že dokonce propadl hazardní hře, automaticky dostane nálepkou gambler. Dle mého pohledu se velká část lidí řídí negativními stereotypy. Pokud se setkají s někým, kdo sází, i s někým kdo sází na profesionální úrovni, automaticky ho stigmatizují jako gamblera. „Hraješ hazardní hru? Si gambler.“ Adam „profesionální sázkač“ má své sázení pod kontrolou, přesto ho okolí může vnímat negativně. „Už jsem se setkal s tím, že jsem obyčejný gambler“ (Informant Adam, 26let). Na gamblera společnost často nahlíží jako na spodinu, na někoho kdo si vlastním zaviněním ničí nebo už zničil život. Tento fakt uvádím na základě výpovědí mých informantů, ale i na základě vlastních zkušeností. Mého informanta Michala znám již od mala a pamatuji si, že už při jeho začátcích ho kamarádi nazývali „závislákem“. Oni sháněli peníze na alkohol a Michal na sázení. Byly i situace, že nemohl jet do školy právě z důvodu, že peníze na autobus utratil za vsazení tiketu.

Goffman tvrdí, že člověk, který je nositelem stigmatu, si nese nežádoucí odlišnosti v rozporu s očekáváním společnosti. Zmiňuje tři základní typy stigmatu. Prvním typem jsou odlišnosti tělesné, do kterých lze zařadit například různá tělesná znetvoření apod. Dalším typem jsou stigmata, která se mohou šířit prostřednictvím rodových linií. Tzv. „kmenová stigmata rasy“, do kterých patří i stigmata národa či náboženství. Posledním typem jsou vady charakteru. Právě do tohoto typu lze zařadit patologické hráčství. Stigmatem v tomto případě může být slabá vůle, dominantní

a nepřírozené vášně, nepoctivost a neústupné přesvědčení (Goffman 2003: 12-13).

Právě slabá vůle a nepřírozená vášně pro sázení může vést až k propuknutí silné závislosti. Tato závislost může vést až k sociálnímu propadu (lhaní, nelegální chování, ztráta rodinných vazeb a mezilidských vztahů, zadluženost, ztráta zázemí apod.). To vše se stává novým důvodem pro nálepkou zvanou stigma.

4.8 Subjekty patologického hráčství

„Alkoholový průmysl šíří nebezpečnou pověru: Alkoholismus je vrozený, kdo není dědičně zatížený, může pít kolik chce, nic se mu nemůže stát. Je to nesmysl a nepravda, na kterou tvrdě doplácí mnoho lidí. Ani problémy s alkoholem ani patologické hráčství nejsou vrozené. Někteří lidé však jsou ohroženi o něco více, a měli by proto být opatrnější“ (Nešpor 2006: 17). Mezi ohrožené skupiny patří zejména:

Mladí lidé

Vznik závislosti je u dětí i dospívajících rizikovější, protože závislost vzniká mnohonásobně rychleji. Sem patří i hyperaktivní děti s poruchou pozornosti.

Muži

Patologickými hráči jsou nejčastěji právě muži. Neznamena to ale, že by gamblerství vznikalo pouze u mužů. Tato skutečnost je odůvodněna tím, že ženy jsou více omezeny časem a financemi.

Profesionální hráči

Jak jsem již zmiňoval, profesionální hráči mohou velmi rychle propadnout do závislosti. Taková situace nastává v okamžiku, kdy hráč zaznamená špatné období, ve kterém sázky nevycházejí. Snaží se peníze rychle vyhrát zpět, přestane dodržovat svoje pravidla a snadno propadne do patologického hráčství.

Nebezpečná povolání

Za nebezpečné povolání se označuje povolání, kde člověk přichází do přímého kontaktu s hazardní hrou. Pokud hře i sebeméně propadne, jeho závislost se rychle prohlubuje kvůli prostředí, ve kterém se pohybuje.

Nezaměstnaní

Tato skupina lidí je velmi ohrožena. Nezaměstnaní mají velmi volného času a v hazardu vidí možnost přivýdělku.

Ohrožení ale mohou být i alkoholici. Děti, na které rodiče neměli čas. Lidé v obtížných finančních situacích apod. Ohrožený může být v určité míře kdokoliv. (Nešpor 2006: 17)

4.9 Prevence

Většina lidí prevenci velmi podceňuje, a to nejen co se sázení týče. Dokud nenastanou samotné problémy, málokdo se zabývá právě prevencí proti tomu, aby problémy nastaly nebo alespoň pro snížení rizika, že problémy přijdou.

U sázení je prevence velmi důležitá. Prevence by měla být šířena jako varování před samotnou hrou na základě možných následků a dopadů patologického hráčství.

Nejen v léčbě, ale i v prevenci Nešpor (1995: 102) rozděluje prevenci do několika úrovní.

Prevence u jednotlivce – „nehrajte a před hazardní hrou varujte známé a přátele“ (Nešpor 1995: 102). Sám jsem se neseťkal nikdy s případem, že by kdokoliv varoval před sázením. Na základě výpovědí, ani mé informanty nikdo nevaroval. Pokud

se jedná o hazardní hru, můžeme setkat s varováním před hracími automaty, ale zřídka kdy před sázením.

Prevence v rodině – V rodině jsou důležité vřelé vztahy a jasná pravidla, na kterých se trvá. Samotná výchova v rodině je velmi důležitá (Nešpor 1995: 102). Pokud syn vidí u otce, že kouří, pravděpodobně bude kouřit také. To stejné může platit i o sázení. Adam jako malý začínal sázet právě s otcem. To stejné Tomáš, ten do závislosti propadl stejně jako jeho otec.

Prevence ve škole – Do škol je dobré zařazovat preventivní programy o problémech, které způsobuje hazardní hra. Netolerovat prostředí hazardních her v blízkosti škol (Nešpor 1995: 103). Opět z vlastní zkušenosti mohu říct, že jsem se ve školách nikdy neseťkal s varováním ať už proti jakékoliv hazardní hře. Vždy šlo pouze o drogy.

Prevence u zaměstnavatelů – Taktéž preventivní programy o problémech působných hazardních hrou zařadit na pracoviště (Nešpor 1995:103).

Prevence v médiích – Nešpor doporučuje omezit nebo nejlépe úplně zrušit reklamy lákající na hazardní hru (Nešpor 1995:103). Stejně jako jsou zakázané reklamy na cigarety, dle mého názoru by bylo vhodné zakázat je i na hazardní hry.

Prevence u provozovatelů hazardní hry – zásadně nepřekračovat zákon, který udává hraní hazardních her od 18ti let. V žádných případech nepřipustit hru nezletilých (Nešpor 1995: 103). Nedokáži posoudit, do jaké míry to funguje v dnešní době, protože žádného nezletilého informanta nemám. Ale co se týče pár let zpět, dva informanti mi potvrdili, že sázeli, i když byli nezletilí. Měli vytipované pobočky, kde věděli, že je nechají sázet bez kontroly občanského průkazu. Další z možností je nechat podat sázku přes zletilého s čímž sázková kancelář nemůže nic dělat.

Sázkové kanceláře vedou rubriku s názvem zodpovědné hraní. Sázková kancelář Tipsport uvádí pravidla bezpečného sázení, která by měla při jejich dodržování minimalizovat riziko spojené se sázením. S pravidly bezpečného sázení by měli být seznámeni i zaměstnanci kanceláří, aby byli schopni je v případě potřeby uplatnit. Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.6 Prostředí sázkových kanceláří, hráči se bohužel pravidly neřídí, protože ve většině případů ani nevědí, že existují. Hráči by měli být seznámeni alespoň se základním desaterem bezpečného sázení. Na základě provedeného výzkumu bych jako zásadní z desatera označil tyto body: „Předem si stanovte pevnou částku, která bude vašim dlouhodobým osobním limitem, který jste ochotni vložit do hry. Nastavte si ho po pečlivém zvážení a vycházejte přitom ze svých reálných finančních možností. Stanovte si, jaké výše může dosáhnout Vaše případná ztráta v jednotlivé hře. Nikdy dále nepokračujte. Rozhodujte se sami za sebe. Nenechte se ovlivnit názory jiných“ (Tipsport 2016). Celé desatero bezpečného sázení je k nalezení v příloze 3.

Nešpor ve své práci odkazuje na dotazník od organizace Gamblers Anonymous. Díky němu se dá zjistit, zda je hráč patologickým. Pokud ano, může dotazník napomoci k uvědomění si problémů vzniklých na základě hazardu. Dotazník se skládá z dvaceti otázek, na které dotazovaný odpovídá pouze „ano“ či „ne“. Patologický hráč v něm odpoví kladně na sedm a více otázek. Mezi základní otázky patří například: „Hrál jste často tak dlouho, dokud jste neprohrál poslední peníze?“ nebo „Půjčil jste si někdy proto, abyste financoval hru?“ (Nešpor 2006: 13). Celý dotazník je k nalezení v příloze 4.

5 Vliv sázení na každodenní život sázkařů

Hlavním cílem výzkumu mé práce bylo zjistit, jak se sázení odráží na životech konkrétních lidí. K dosažení cílů jsem využil terénního výzkumu v prostředí sázkových kanceláří. Základním zdrojem informací bylo celkem 7 informantů a to mužů ve věku 24 – 53let. Mezi nimi byli čtyři závislí, jeden běžný či lehce problémový hráč a dva profesionální hráči. Výpovědi závislých hráčů byly velmi podobné nebo se dokonce opakovaly. Profesionální hráči se od závislých hráčů distancují a svůj vztah k sázení označují za naprosto odlišný, ale i přesto měli na některé otázky podobné odpovědi.

Jak se projevuje závislost na sázení v každodenním životě sázkaře?

Všichni moji závislí informanti se na základě sázení dostali do finančních problémů. Od utracení všech vlastních peněz, utracení výplat, prodeje osobních věcí, půjček od přátel až po nemalou bankovní zadluženost. „Když už jsem neměl kde, tak jsem bral mámě z peněženky“ (Informant Michal, 24let). „Nesplácení půjček mě připravilo o barák po rodičích“ (Informant Luboš, 53let). Nejhorší možností, jak se snažit získat peníze na dluhy, je hrát dál a doufat, že přijde výhra. „Pokud jsem neměl prachy, snažil jsem se je vyhrát hraním“ (Informant Tomáš, 28let). Tento problém se netýkal pouze Tomáše, ale postihl naprosto všechny mé informanty. I profesionální hráči se snažili prohrané peníze vyhrát zpět, ale s klidnou hlavou a ne za každou cenu.

Přes nespočet proher hráči stále doufají, že přijde výhra, která jim finanční situaci usnadní. Ve skutečnosti dalším hraním pouze prohlubují své dluhy. Do jistých dluhů se dostali všichni moji závislí informanti.

Dalším negativním dopadem je narušení nebo rozpad sociálních vztahů. Většinou se jedná hlavně o narušení rodinných vztahů. Zpravidla vše začíná lhaním. „Několik let jsem nepřiznal, kam mizej veškerý moje prachy“ (Informant Michal, 24let). „Nejdřív jsem lhal o tom, že sázím, pak o tom že už nesázím“ (Informant Tomáš,

28let). Problémem nemusí být pouze finanční stránka. S Adamem, „profesionálním sázkařem“, se rozešla přítelkyně, protože na ni kvůli sázení neměl čas. „Abych zvýšil pravděpodobnost výhry, musím u toho prosedět někdy fakt hodiny, Markéta už to nevydržela a rozešli jsme se no“ (Informant Adam, 26let).

Jedním z dalších sociálních problémů je ztráta zaměstnání. „Kvůli sázení jsem vystřídal asi pět různých míst. Dneska pracuji u obce a bydlím v maringotce, kterou mi půjčili“ (Informant Luboš, 56let). Luboš skončil bez rodiny, bez domova, stigmatizovaný nálepkou „gambler – bezdomovec“.

Problémy spojené se sázím, hlavně špatná finanční stránka, mohou vést až k nelegální činnosti. Nikdo z mých informantů se mi bohužel přímo s takovou zkušeností nesvěřil, ale na základě jejich chování při rozhovoru, při otázce zaměřené na toto téma, jsem přesvědčen, že se o ni nejednou alespoň pokusili.

Sázení v konečném důsledku pro hráče není pouze zábava. Závislost na sázení si nese několik negativních dopadů. Mezi negativní dopady závislosti na sázení u mých informantů patří dluhy, narušení nebo rozpad sociálních vztahů, ztráta zaměstnání, stigmatizace na základě snižování sociálního statusu apod.

Jak závislost vznikla?

Převážná většina zdrojů uvádí, že závislost vznikla na základě velké výhry. Dalo by se to přirovnat i k obyčejnému životu. Pokud někdo vydělává hodně peněz, zpravidla chce vydělávat víc a víc. Takže pokud přijde velká výhra, sázkař začne chtít vyhrávat víc a víc. Bohužel po výhrách často následují i prohry. Prohry avšak pro žádného z mých informantů nejsou demotivující. Pokud jsem se sázkařů ptal na přibližné statistiky jejich výher a proher, ve většině případů si pamatovali pouze své „velké“ výhry. Žádný z nich nedokázal ani přibližně odhadnout, kolik peněz za svůj život sázením prohrál.

V hazardní hře není až tak složité vyhrát. V míře, v které sázejí moji informanti, musí

čas od času přijít i nějaký ten výherní tiket. Nejtěžší je ale vyhrané peníze znovu neprohrát. Z pozorování můžu potvrdit, že zpravidla veškeré vyhrané peníze sázkař okamžitě znovu prosází.

Je tedy výhrou zapříčiněný vznik či vyšší stupeň závislosti? „Na žádnou velkou výhru si nepamatuju, začínal jsem sázet tikety za pár korun. Jenže sázet za málo mě brzo omrzelo a začal jsem sázet za víc a víc, až mi nezůstávalo skoro nic. Závislost podle mě vznikla tím, jak sem sázel čím dál víc a snažil se prohraný prachy vyhrát zpět“ (Informant Michal, 24let). Všichni mí informanti sází již několik let. Proto jsem při téhle otázce měl obavu, že si své začátky nebudou plně pamatovat. Ovšem Radek, který sází už 10let, si prý svůj začátek pamatuje jako by to bylo dnes. „Kamarád mi sestavil tiket plný basketu, těsně před vsazením jsem k tomu přidal ještě jeden fotbal s vysokým kurzem. Vidím to, jako by se to stalo včera. Tiket jsem vsadil přesně za 25korun a výhra byla celých 11tisíc. Zápas se hrál v noci, takže jsem hned ráno naběhnul na teletext, abych si tiket zkontroloval. Ten pocit, když sem zjistil, že všechno vyšlo, byl nepopsatelný. V té době jsem byl bez práce a ty peníze se mi fakt hodily. Víím, že jsem je neutratil za další sázky. Z celé výhry jsem prosázel pouze tisíc korun. Samozřejmě mi nic nevyšlo. Od té doby jsem se výhru snažil zopakovat, jenže než přišla další výhra, prohrál jsem o dost víc, než jsem prvně vyhrál“ (Informant Radek, 40let).

Jak se k sázení dostal profesionální sázkař Adam? Adam již jako malý kluk sledoval s otcem sportovní utkání. „Bylo mi 10let, když jsem pozoroval tátu, jak sází, vždycky jsem mu nadiktoval zápasy, které jsem chtěl vsadit“ (Informant Adam, 26let). Adam nejprve sázel pouze na své oblíbené týmy. Postupem času začal chápat i další možnosti sázení a od svých 18ti let sází pravidelně. Největší zlom přišel před třemi lety, kdy jeho promyšlená taktika začala opravdu fungovat a vydělávat. Od té doby je pro něho sázení hlavním zdrojem příjmů. „Momentálně si sázením vydělám mnohem více,

než kdybych trávil osm a půl hodiny v práci. Aktuálně si nedokážu představit, že bych dělal něco jiného“ (Informant Adam, 26let).

Závislost u sázkařů vznikla vždy s častějším a častějším sázením, které bylo zapříčiněno snahou zopakovat již zmiňovanou velkou výhru nebo snahou vyhrát své prohrané peníze zpět. Avšak ne všichni sázkaři si dokáží připustit, že již nejde jen o výhru, ale o závislost na samotné hře - na vsazeném tiketu a na čekání na možnou výhru.

Jak na hráče působí, pokud jim dojdou peníze na sázení?

Každý sázkař a určitě nejen patologický se někdy setkal se situací, kdy neměl peníze na vsazení tiketu. Běžný, často teprve začínající sázkař se s tím pravděpodobně dokázal vyrovnat bez větších potíží. U patologických hráčů to už tak snadné není. „Pokud nemám peníze na sázení, moje potřeba sázet je daleko větší“ (Informátor Michal, 24let). „Nejhorší je když zrovna prohraju hodně peněz, mám hroznou potřebu peníze nějak dostat zpět. Kolikrát mam fakt hrozný stavy, od klepání rukou až po to, že kouřím jednu za druhou“ (Informátor Radek, 40let).

První možností, jak získat peníze na hru, je často vypůjčení peněz od přátel. Samozřejmě, přátelé půjčují jen do doby, než se dluh začne prohlubovat. Poté přichází získání peněz od prodeje osobních věcí až po získání peněz nelegálním způsobem. Kdykoliv jsem narazil na otázku, jestli někdy kvůli penězům na sázení provedli trestný čin, nebylo mi odpovězeno. Z chování sázkaře bylo ale jasně vidět, že ano. „Když jsem byl mladší, pravidelně jsem rodičům vykrádal peněženky. Zezačátku to bylo pár drobných, ale částky se zvětšovaly, až se doma peníze přede mnou schovávaly“ (Informant Tomáš, 28let). Dominik „profesionální sázkař“ takový problém zatím řešit nemusel. „Na začátku jsem vzal všechny své našetřené peníze, které jsem se rozhodl investovat do sázení na základě sázkařského plánu, který mi prozradil můj kamarád,

s kterým sázím do teď. I přes několik neúspěšných období se mi nestalo, že bych se dostal na nulu“ (Informant Dominik, 30let).

Odůvodňují si hráči prohrané tikety?

Šerý ve svém článku uvádí, že u patologických hráčů se často objevuje sklon k racionalizaci opakovaných proher. Ve svém výzkumu jsem vyzoroval, že pokud má sázkař na tiketu více než jeden prohraný zápas, nijak se nad ním nepozastavuje a dále již prohraný tiket neřeší. Jediné pozastavení se nad prohraným tiketem přichází v okamžiku, kdy ze všech sazených zápasů nevyjde pouze jeden. Málokdy se ale sázkař pozastavuje přímo nad prohraným zápasem. Zdůvodňuje si nějak prohru? „Prohrané tikety mě štvou, ale vím, že pokud prohrávám už delší dobu, musí přijít výhra“ (Informant Michal, 24let). „Všechny prohry logicky vystřídají výhry, musíš věřit, že výhra bude větší než ty prohry co předcházeli“ (Informant Radek, 40let). U většiny dotazovaných se opravdu potvrdilo, že si prohry svým způsobem obhajují. „Za většinou proher stojí rozhodčí nebo podplacené zápasy“ (Informant Vladimír, 47let). U některých informantů se také projevila velmi silná sebedůvěra ve své schopnosti. „Když budu sázet, jak nejlíp umím, určitě vyhraju“ (Informant Tomáš, 28let). Adam „profesionální sázkař“ své prohry nijak zvlášť neřeší. „Prohry jsou nedílnou součástí mého sázení, někdy je období proher delší, ale je důležité ho překonat a pokračovat v systému“ (Informant Adam, 26let).

Z odpovědí mých závislých informantů jasně vyplývá, že si své prohry obhajují. Věří, že vědí, jak mají sázet, ale prohrávají pouze na základě smůly nebo vnějších faktorů. Tudiž prohry nejsou důvodem proč přestat se sázením, ale zpravidla sázkaře ještě popostrčí k další hře. Šerý tvrdí, že gambler si vždy bude hledat důvody, proč s hrou nepřestat, málokdy však důvody, proč přestat (Šerý 2001: 162).

Jaký vztah mají sázkaři k penězům?

Peníze vložené do hry spousta sázkařů nevnímá jako peníze v pravém slova smyslu.

Vnímají je pouze jako prostředek ke hře. „Pokud bych měl dát i pár korun za nějakou věc, která by mi mohla udělat radost, asi bych nad tím dlouho přemýšlel a nakonec si ji stejně nekoupil. Naopak do sázek je dám bez váhání, nevím proč to tak mám“

(Informant Michal, 24let). „Zprvu jsem peněz do hraní vůbec nelitoval, bral jsem to jako náklady na zábavu. Dnes jich lituju, když si vybavím, co vše sem si za ně mohl koupit“ (Informant Radek, 40let). „Peníze na sázení rozhodně rozlišuji, kdybych si připouštěl, jak velké sázky často sázím, asi by mě to zbytečně rozhodilo. Zastávám pravidlo, čím více vsadím, tím více nakonec vyhraju“ (Informant Adam, 26let).

Podle Horáčka někteří lidé, sázkaři obzvláště, vkládají do peněz nejen kvantitativní, ale i kvalitativní význam. V praxi to znamená, že sázkař v běžném životě počítá každou korunu, ale pokud jde o sázení, peníze nepočítá, ať se jedná i o několikatisícové částky (Horáček 2012: 108). Na základě získaných informací mohu Horáčkova slova jednoznačně potvrdit. Se všemi mými informanty jsme dospěli k závěru, že hodnotu peněz opravdu rozlišují. Tento fakt má dle mého názoru velký vliv na samotnou závislost. Jelikož sázkař vnímá peníze na sázení rozdílně, neuvědomuje si jejich skutečnou hodnotu, o to více sází a jeho závislost se následně prohlubuje.

Sázeli by hráči i za situace, když by vyhrané peníze dostali předem?

Tuto otázku jsem začal svým informantům pokládat na základě inspirace z Horáčkoví knížky *Habitus hazardního hráče*, kde cituje Blaise Pascala, který říká: „Dejte mu každé ráno peníze, které může za ten den vyhrát pod podmínkou, že hrát nebude; uděláte z něho nešťastníka“ (Pascal 1973: 154 in Horáček 2012).

Naprosto běžnou odpovědí na otázku: „Z jakého důvodu sázíte?“ většina sázkařů odpoví, že z důvodu možné výhry peněz. Každý sází za cílem vyhrát peníze. Je tomu

tak doopravdy i u patologických hráčů? Většina z dotazovaných si myslí, že ano. Když jsem jim ale položil otázku, zda by sázeli i za situace, pokud bych jim vyhrané peníze dal předem, si odpovědí nikdo z nich až tak jistý nebyl. „Takhle jsem nad tím nikdy nepřemýšlel, ale je jasný že bych to nevydržel, když už bych ty peníze měl, je jasný že bych je vsadil“ (Informant Tomáš, 28let). „Kdybych měl výhru v ruce, určitě bych si chtěl vsadit, abych vyhrál ještě víc“ (Informant Michal, 24let). „Dávno jsem si připustil, že jsem závislý právě na tom okamžiku, kdy čekám na výhru, kdy sleduju jednotlivé zápasy, jak vycházej. Ten pocit když mám na tiketu deseti „ako“ a čekám jen na poslední zápas, i to je možná důvod proč sázím“ (Informant Radek, 40let).

Pokud tedy dáme gamblerovi potenciální denní výhru předem, než si vsadí, bude stejně nespokojený a bude si chtít i přes to vsadit. Bude dál sázet, i když už peníze, které může vyhrát, bude mít.

Proč mnozí hráči stále sází v kamenných pobočkách, když je možné sázet přes internet?

Jak jsem již popisoval v kapitole internetové sázení, sázet na internetu s sebou přináší spoustu výhod. Hlavním rozdílem mezi kamennou pobočkou a internetem, který jistě řeší každý sázkař, je již zmiňovaný manipulační poplatek, od kterého je internetové sázení osvobozeno. Adam - „profesionální sázkař“ - mi odpověděl naprosto jednoznačně: „Pro mě je sázet na pobočkách naprosto nepřijatelné. Aby mé sázky měly smysl, musím každý tiket sázet za velké peníze, poplatek by hrál obrovskou roli ve finálním zisku“ (Informant Adam, 26let). Dominik - „profesionální sázkař“ - kamenné pobočky naopak občas využívá. „Přímo do poboček chodím pouze, když mi bookmaker na netu odmítá tikety se zápasem, kterej je pro mě ultra výhodnej. V takových případech vyběhám ven a snažím se stejnej tiket sadit osobně na pobočce“ (Informant Dominik, 30let). Pro Tomáše, který je jedním z mých informantů potýkajících se dle mého názoru

s patologickým hráčstvím, nebylo jednoduché odpovědět. Nakonec se přiznal, že potřebuje mít v ruce papírový tiket. „Pokud sázím na internetu, tak jen prosázím peníze, které tam zrovna mám, ale nijak zvlášť mě to nevzrušuje. Mít papírový tiket v ruce, když se dívám na fotbal, je úplně o něčem jiném“ (Informant Tomáš, 28let). Osobně bych tuto skutečnost přirovnal ke kuřákovi, kterému elektronická cigareta nic neříká, ale potrpí si na vytažení krabičky a zapálení cigarety. Michal situaci vidí následovně: „Když mám papírový tiket, tak většinou tolik neprohraju. Zápasy se hrajou často pozdě večer a po papírovém tiketu už si prostě nevsadím, ale když mam peníze na kontě a mam vsazený tikety, tak když nevyjdou i když vyjdou, vsázím dál, dokud vše neprohraju. Nemam bankovní účet, tak naštěstí neprohraju víc, než mám na kontě. Pokud vyhraju na papírovém tiketu, tak vyhrané peníze neprohraju hned. Peníze mi potom vydrží dýl než den a je kolikrát možný, že část využiju líp než na další sázení“ (Informant Michal, 24let). Kontem je zde myšleno sázkařské konto založené u sázkové kanceláře.

Z odpovědí od mých informantů vyplývá, že pokud sází pouze v kamenných pobočkách, neprohrají tolik peněz. Někteří sází v kamenných pobočkách, jen když nemají peníze na svém sázkařském kontě. Osobně si myslím, že mají rádi i ten samotný pocit jít si osobně vsadit, položit na přepážku vypsáné zápasy ke vsazení, a odnést si ten papírový tiket.

6 Závěr

V bakalářské práci jsem se zabýval sázením na sportovní události neboli kurzovým sázením. Cílem bylo zjistit, jak sázení ovlivňuje život sázkaře. Jakým způsobem vzniká závislost na sázení a jaké má dopady. Snažil jsem se nahlédnout do světa sázkařů, a to nejen těch závislých ale i profesionálních.

Na začátku mé práce, ale i v průběhu terénního výzkumu jsem si stanovil výzkumné otázky, na které jsem se snažil odpovědět za pomoci kvalitativního výzkumu, konkrétně zúčastněným pozorováním v prostředí sázkových kanceláří doplněným o rozhovory s informanty. Výzkum probíhal nepravidelně od konce zimy do podzimu roku 2016.

Výsledky práce jasně ukazují, že sázení má na každodenní život sázkařů negativní dopady. Myslím si, že zúčastněné pozorování prováděné v sázkových kancelářích mělo velký přínos pro celou práci. Napomohlo k bližšímu proniknutí do sázkařského světa a bylo nezbytnou součástí pro objasnění některých pravidel sázení uváděných převážně v kapitole 3.4 Kurzové sázení a také velkým přínosem pro kapitolu 3.6 Prostředí sázkových kanceláří. Pro tuto kapitolu bylo nezbytné i pozorování nezúčastněné – např. sledování chatování sázkařů na webových stránkách sázkových kanceláří.

Pro zodpovězení výzkumných otázek měly základní význam polostrukturované rozhovory. Ačkoliv informanty spojuje závislost na sázení, každý z nich prožil jiný příběh a ke svému problému přistupuje individuálně. Tudíž bylo na základě rozdílných odpovědí snadnější vhodně rozhovor rozvést o další otázky.

Na začátku výzkumu jsem si nebyl jist, kolik informantů se mi pro rozhovor podaří získat, ale postupně díky metodě sněhové koule a díky otevřenosti některých náhodně oslovených návštěvníků sázkových kanceláří se mi podařilo vzbudit důvěru

a informanti mi věnovali nejen svůj čas, ale i vlastní příběh. Závěry mé práce tedy stojí na poznání více případů.

Ve svém výzkumu jsem se setkal s dvěma odlišnými pohledy na sázení. Část veřejnosti sázení vnímá jako záležitost čistě lidí, kteří se ve sportu vyznají a vědí, co dělají. Tato dle mého názoru většinová společnost není informována o nebezpečí vzniku závislosti a hrozbě propadu jedince na společenské dno. Ti, kteří se závislostí na sázení jakkoliv setkali, ho vnímají zpravidla negativně. Často sázkaře, mnohdy nejen toho závislého, automaticky nálepkují jako gamblera. Takto stigmatizováni jsou pravděpodobně více sázkaři, kteří se sázení věnují delší dobu.

Sázkaři, kteří propadli závislosti, jsou závislí na samotné hře se všemi částmi, které k ní patří. Někdo je více závislý na skládání tiketu výběrem vhodných zápasů a kombinací, někdo potřebuje mít vsazený tiket, ideálně v ruce v papírové podobě, ale všichni jsou svým způsobem závislí na čekání na samotnou výhru a případný pocit štěstí z výhry. Jedna výhra jim ale nestačí, chtějí výhry další a hlavně větší. Eriksen ve své knize *Syndrom velkého vlka* píše: „Když si temné podzimní večery krátíte sněním o dovolené u smaragdově zelené laguny na korálovém ostrově a hned následující léto se tam dostanete, byl ten sen příliš malý“ (Eriksen 2011: 26). Sázkař také jednoho dne dosáhne své výhry, ale výhra po něho bude příliš malá a bude toužit a snažit se dosáhnout výhry daleko větší.

Zdroje

- Brenner, G., Brenner, R. 1990. *Gambling and Specuation: A theory, a History and a Future of Some Human Decisions*. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cabridge.
- Caillois, R. 1998. *Hry a lidé: Maska a závrať*. Praha: Nakladatelství Studia Ypsilon.
- Eriksen, T. H. 2011. *Syndrom velkého vlka*. Brno: Doplněk.
- Goffman, E. 2003. *Poznámky k problému zvládnání narušené identity*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Horáček, M. 2012. *Habitus hazardního hráče*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Horáček, M. 2000. *Los a sázka*. Praha: Nakladatelství Fortuna.
- Huizinga, J. 2000. *Homo ludens: O původu kultury ve hře*. Praha: Dauphin.
- Nešpor, K., Marhounová, J. 1995. *Alkoholici, fetišáci a gambleři*. Praha: Empatie.
- Nešpor, K. 1996. *Jak překonat problém s hazardní hrou*. Praha: Sportpropag.
- Nešpor, K. 2006. *Už jsem prohrál dost*. Praha: Sportpropag.
- Nešpor, K. 2011. *Jan překonat hazard: Prevence, krátká intervence a léčba*. Praha: Portál.
- Pascal B. 1973. *Myšlenky*. Praha: Odeon.
- Šerý, O. 2001. Patologické hráčství, *Psychiatrie pro praxi* 4: 161-164. Olomouc: Solen.
- Prunner, P. 2008. *Psychologie gamblerství aneb Sázka na štěstí*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Stewart, M. 2005. *The Time of the Gypsies*. Brno: Barrister a Principal.
- TipSPORT. *Zodpovědné hraní*. Dostupné z:
<https://www.tipSPORT.cz/napoveda/kategorie/367-zodpovedne-sazeni> [7.11.2016]
- Trávníčková, I. 1996. *Hazardní hry a drogy jako potencionální zdroj organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.

Úřad vlády České republiky. *Návrh zákona o hazardních hrách 2015*. Dostupné z:

<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORN9PQFJEEQ> [7.11.2016]

Vaněk, J. 2011. Hra jako fenomén kultury a estetický zážitek, *E-logos* 19: 1-29. Praha:

VŠE.

Přílohy

Příloha 1: Printscreen – sdílení výherních tiketů sázkovou kanceláří Fortuna na Facebooku

Příloha 2: Očekávání od hazardní hry

Příloha 3: Desatero bezpečného sázení

Příloha 4: Dotazník na patologické hráčství organizace Gamblers Anonymous

Příloha 1: Printscreen – sdílení výherních tiketů sázkovou kanceláří

Fortuna na Facebooku

The screenshot shows the Facebook profile of iFortuna.cz. The profile picture is a yellow circle with a black ring. The cover photo is a still from the movie 'The Joker' showing the character in a prison cell. The main post is dated 8th November at 13:23 and discusses betting odds for a match between Basel and PSG. The text of the post is as follows:

iFortuna.cz
8 listopad v 13:23 · 🌐

Dvě příležitosti v jedné sázce. To jsou sázky na výsledek zápasu a zároveň počet branek v něm, či jiné kombinace. Kurzy jsou, pochopitelně, mnohem vyšší. Tak třeba na zápas Basilej – PSG byl kurz na vítězství hostů 1,54. Na to, že vyhraje PSG a v zápase oba týmy potěší své fanoušky vstřelenou brankou, byl kurz již 3,10. Není potom překvapení, že k sestavení tiketu o celkovém kurzu 253 stačí pět příležitostí, které jsou navíc z ranku „jeden tým je jasný favorit“. A kolik taková akovka o pěti zápasů hodí? 111 399 Kč! Gratulujeme!

Oškubal/a jsem Fortunu o 111 399.20 Kč
Na tiketu se to krásně zelená a v kapse to libozvučně cinká. Mrkněte na můj výherní tiket!
IFORTUNA.CZ

On the right side of the page, there is a navigation menu with the following items: Hlavní stránka, Informace, Fotky, To se mi líbí, Kariéra, Vídea, Fortuna Vaše sázky, Fortuna tipovačka!, Události, Příspěvky, and Poznámky. Below the menu, there are two application cards: 'KARIÉRA' with the link 'Kariéra' and 'FORTUNA' with the link 'Fortuna Vaše sázky'. At the top right, there is a 'Zaregistrovat se' button and a search bar for posts on the page. The 'Informace' section on the right lists the address: Vodičkova 30, P.O. BOX 71, 170 04 Praha 74, and the website: www.ifortuna.cz/.

(Facebook.com/iFortuna.cz 2016)

Příloha 2: Očekávání od hazardní hry

Očekávání od hazardní hry	Typická skutečnost
Bohatství.	Nouze a dluhy.
Zmírnění nervozity a úzkosti.	Z dlouhodobého hlediska se tyto stavy jen prohlubují. Navíc vznikají problémy v různých oblastech života.
Mírnění smutku a deprese.	Podobně se prohlubují i deprese.
Touha po štěstí a příjemných pocitech.	Míra utrpení a bolesti roste a na tom nic nemění krátkodobé zaujetí hazardní hrou.
Společenská.	Samota, vzdalování se normálním vrstevníkům i rodině.
Odreagování.	Patologické hráčství vede k chudému a k únavnému životnímu stylu. Vznikají problémy v různých oblastech.
Zesílení příjemného stavu.	Zbytečné problémy, krize a utrpení.
Zvědavost, hledání nových podnětů, únik před nudou.	Jednotvárný život točící se kolem hazardní hry.
Únik před rodinnými problémy.	Zhoršení rodinné situace, klesá prestiž a autorita.
Únik před samotou.	Problémy s okolím a větší samota.
Vynahradit si domnělá nebo skutečná příkoří. Hazardní hra jako pomsta, hraní „na just“.	Člověk si tak zbytečně sám ubližuje a působí si problémy v různých oblastech života.

(Nešpor 2006: 24)

Příloha 3: Desatero bezpečného sázení

1. Hrajte pouze tehdy, když jste odpočatí a soustředění.
2. Nikdy nehrajte, pokud řešíte vážné osobní problémy nebo jste v depresi.
3. Při hraní si zvykněte dělat pravidelné přestávky.
4. Předem si stanovte pevnou částku, která bude vašim dlouhodobým osobním limitem, který jste ochotni vložit do hry. Nastavte si ho po pečlivém zvážení a vycházejte přitom ze svých reálných finančních možností.
5. Stanovte si, jaké výše může dosáhnout Vaše případná ztráta v jednotlivé hře. Nikdy dále nepokračujte.
6. Nikdy nehrajte pod vlivem alkoholu nebo léků.
7. Rozhodujte se sami za sebe. Nenechte se ovlivnit názory jiných.
8. Hraní má být zdrojem radosti, napětí a poučení. Ne osobních ztrát, hazardu a smutku.
9. Veďte si osobní záznamy, které vám ukáží vaši dlouhodobou úspěšnost.
10. Dobrému hráči se věci nedějí sami od sebe. Dobrý hráč umí začít, pokračovat nebo skončit podle toho, jak se sám rozhodne.

(Tipsport 2016)

Příloha 4: Dotazník na patologické hráčství organizace Gamblers

Anonymous

Odpovídejte prosím pouze „ano“ nebo „ne“, podle toho, jestli je pravdivá odpověď bližší „ano“ nebo „ne“.

1. Ztrácel jste často kvůli hře čas?
2. Učinila hra váš život doma nešťastný?
3. Poškodila hra vaši pověst?
4. Cítil jste po hře výčitky svědomí?
5. Hrál jste někdy proto, abyste získal peníze, jimiž byste zaplatil dluhy nebo vyřešil finanční těžkosti?
6. Zmenšilo hraní vaši ctižádost a výkonnost?
7. Když jste prohrál, měl jste pocit, že se musíte co nejdříve vrátit a vyhrát, co jste prohrál?
8. Když jste vyhrál, měl jste silnou touhu se ke hře vrátit a vyhrát ještě víc?
9. Hrál jste často tak dlouho, dokud jste neprohrál poslední peníze?
10. Půjčil jste si někdy proto, abyste financoval hru?
11. Prodal jste někdy něco, abyste financoval hru?
12. Nechtělo se vám používat peníze ze hry pro normální účely?
13. Způsobila hra to, že jste se nestaral o prospěch rodiny?
14. Hrál jste někdy déle, než jste měl původně v úmyslu?
15. Hrál jste někdy, abyste unikl trápení a starostem?
16. Spáchal jste někdy, nebo jste někdy uvažoval o spáchání nezákonného činu, abyste financoval hru?
17. Působí vám hra potíže se spaním?
18. Vedly hádky, nespokojenost nebo zklamání k tomu, že se objevila touha hrát?

19. Když se na vás usmálo štěstí, cítil jste touhu to oslavit pár hodinami hry?

20. Uvažoval jste někdy o sebezničení v důsledku hry?

- Patologický hráč odpoví kladně na sedm a více otázek

(Nešpor 2006: 13)